

Studie van de impact van de nieuwe arbeidsvormen op het welzijn

Centre Metices (ULB)

Nationale Dagen voor arbeidsgeneeskunde
15 november 2019

TEAMLEDEN

Coördinatie: Aline Bingen (Metices-ULB): Aline.Bingen@ulb.ac.be

Esteban Martinez (Metices - ULB) : emartin@ulb.ac.be

Maria Cecilia Trionfetti (Metices - ULB): Maria.Trionfetti@ulb.ac.be

Christophe Vanroelen (ID - VUB): cvroelen@vub.ac.be

Jessie Gevaert (ID - VUB): Jessie.Gevaert@vub.be

Karen Van Aarden (ID - VUB): karen.van.aerden@vub.ac.be

DOELSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK

Hoofddoel

- Een overzicht geven van de “nieuwe” werk- en arbeidsvormen ingevolge het gebruik van digitale middelen en hun effecten op de gezondheid van de werknemers

Methodologie

- *Etappe 1*: overzicht van de literatuur - ULB
- *Etappe 2* : analyse van de gegevens van de Europese enquête over de arbeidsomstandigheden (2015) - VUB
- *Etappe 3* : kwalitatieve enquête bij actoren afkomstig uit sectoren/beroepen die als bijzonder risicovol worden beschouwd - ULB
- *Etappe 4* : weergave van de onderzoeksresultaten in de vorm van een beknopt onderzoeksrapport (ULB - VUB)

Uiteenzetting

- Focus op de resultaten van de kwalitatieve analyse

OVERZICHT VAN DE LITERATUUR

a) Welke bronnen?

- 50 bibliografische bronnen:
 - Wetenschappelijke artikelen (sociologie, economie, psychologie, beheer en *management*, ...)
 - Officiële verslagen op Belgisch en Europees niveau (bv. Eurofound, OSHA-EU, NAR,....)
 - Grijs literatuur (vulgariserende documenten afkomstig van onderzoeken, voordrachten en akten van studiedagen, ...)

b) Specifieke doelstellingen:

- Een inventaris opmaken van de **nieuwe werk- en arbeidsvormen** binnen de context van de **digitalisering** van de economie.
- De **kernproblemen** en eventuele **spanningsvelden** die ze teweegbrengen, opsporen vooral vanuit de invalshoek van de effecten op de **gezondheid en veiligheid op het werk**.

C) Verwerking en indeling van de gegevens : 2 fasen

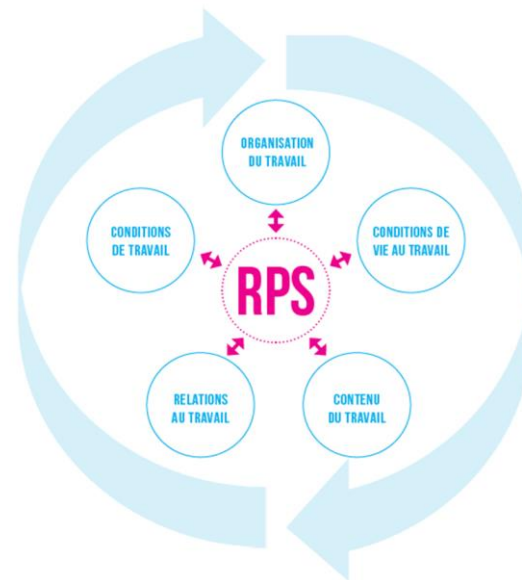
- **Europese typologie van de “nieuwe” arbeidsvormen**

Rapport Eurofound (2015) *Nieuwe arbeidsvormen* : 9 nieuwe of ontluikende arbeidsvormen < 2000 in Europa → 2 “nieuwe” arbeidsvormen rechtstreeks gekoppeld aan de digitale economie, waaronder de :

- *platformarbeid*
- *digitale nomadearbeid*

- **Structurering van onze gegevens**

Opdeling om de kenmerken van de arbeid en de potentiële effecten op de gezondheid op het werk te klasseren vertrekkend van de 5 “dimensies” van de arbeid (FOD WASO, 2016)

FOCUS KWALITATIEVE ENQUÊTE :

- Selectie van werkactiviteiten en organisatie van focusgroepen
 - Focusgroep 1: activiteiten gekoppeld aan het bezorgen van bestellingen:
 - productie, distributie & verkoop van niet-alcoholische dranken
 - digitaal platform voor de thuislevering van maaltijden
 - Focusgroep 2: activiteiten verbonden aan ordervoorbereidingen in depots
 - groothandelaar verdeler van geneesmiddelen
 - voedselleveringen voor de grootdistributie
 - Focusgroep 3: activiteiten van beheer van administratieve of bankdossiers onderworpen aan de *new ways of working* (bank en openbaar bestuur)

FOCUS KWALITATIEVE ENQUÊTE

Doel van de focusgroep : de standpunten en ervaringen tussen gezondheidsactoren, werknemersvertegenwoordigers & managers met elkaar confronteren:

- de veranderingen in de manier van werken < invoering van digitale tools
- de daaruit voortvloeiende positieve of negatieve effecten op de gezondheid op het werk

ANALYSEROOSTER:

Organisation du travail	Conditions de travail	Contenu du travail	Environnement de travail	Relations interpersonnelles au travail
Modes de prescription	Statut d'emploi et mode de rémunération	Rythmes et cadences de travail	Aménagement des espaces de travail	Relations avec les collègues
Niveau d'autonomie	Temps de travail	Diversification et satisfaction au travail	Postures de travail	Relations avec la hiérarchie
-	Modalités d'évaluation	-	-	Relations vis-à-vis de tiers

RESULTATEN

Gebruik van digitale tools en potentiële effecten op het welzijn op het werk : 3 transversale problematieken

Vormen van intensivering van de arbeid

- **Verandering van de werkomstandigheden : arbeids- en rusttijden :**
 - Werkritme en -cadans worden bepaald door het digitale hulpmiddel → vermindering van de recuperatietijd & manoeuvreermarge
 - Flexibel beheer van de werktijd en -ruimte : verdwijnen van ruimte voor informele uitwisselingen → permanente beschikbaarheid en vermindering van de rusttijden
- **Vrees dat digitale tools onrechtmatig als controlemiddel aangewend worden**
 - Veelvoud controle- en evaluatiemechanismen → toename van de fysieke en mentale belasting van de arbeid

Gebruik van digitale tools en effecten op de verhouding werk/vrije tijd

Toegenomen gevoel van vervreemding en beschikbaarheid :

- Werknemers onderworpen aan een strikte controle van de arbeidstijd/-plaats : robotisering van de handelingen, continue herhaling van de codes ook buiten de werkuren → *gevoel van vervreemding*
- Bezorgers voor digitale platformen : afwezigheid van arbeidsduurregeling, stukverloning en systeem van evaluatie op basis van individuele prestaties → *grotere afhankelijkheid van het platform en van onvoorspelbare werktijden*
- Mobiele werknemers: verhouding werktijd / vrijetijd dubbelzinniger
 - betere verzoening tussen werk en privéleven (bv. verkorting trajecttijden woon-werkplaats)
 - permanente connectiviteit

Interpersoonlijke relaties op het werk: fysieke verwijdering versus virtuele nabijheid

- **Verwijdering van leidinggevenden en verzwakking van interpersoonlijke relaties op het werk**
 - gevoel dat uitgevoerde werk miskend wordt/verlies van zingeving aan het werk
 - verzwakte communicatiemogelijkheden met leidinggevenden.
- **Verkruimeling van het arbeidscollectief**
 - isolement, minder socialiseringsmomenten op het werk
 - opdeling van het arbeidscollectief >< belemmering voor de regulering, objectivering en zichtbaarheid van de arbeidsrisico's

CONCLUSIES

Lessen < kwalitatieve gegevens verwijzen naar de conclusies van de kwantitatieve analyse

Relaties tussen nieuwe arbeidsvormen en jobkwaliteit:

- Thuiswerk en andere vormen van flexibiliteit in termen van arbeidsplaats worden niet sterk geassocieerd met een betere kwaliteit van de werktijden

Relaties tussen nieuwe arbeidsvormen, welzijn en gezondheid op het werk

- Flexibiliteit van arbeidstijd en welzijn staan vaak in contradictie met elkaar
- Verschillende nieuwe vormen van werkorganisatie lijken samen te hangen met een grotere tevredenheid met de arbeidsomstandigheden, maar kunnen terzelfder tijd ook gepaard gaan met hogere stressniveaus en een grotere kans op werk-privé-interferentie

Onderzoeksperspectieven :

Onderzoeken-actie : geschikt om een diepgaand inzicht te verwerven in de relatie tussen nieuwe arbeidsvormen, welzijn en gezondheid op het werk

Dank u voor uw aandacht!

FR : <http://www.emploi.belgique.be/moduleDefault.aspx?id=4728>

NL : <http://www.werk.belgie.be/moduleDefault.aspx?id=47282>